

RECENZÍÓ

FUGLINSZKY ÁDÁM: KÁRTÉRÍTÉSI JOG
(BUDAPEST: HVG-ORAC 2015) 902.

Ritka esemény, ha a teljes magyar kártérítési jogot átfogó jelleggel, elméleti és gyakorlati szempontból is bemutató mű jelenik meg. Az egyébként szép számú, kártérítési témájú magyar nyelvű könyvek közül eddig alig néhány vállalkozott erre a feladatra. A gyakorló jogászok körében legkedveltebb ilyen művek a hatályos magyar kártérítési jogszabályok magyarázatai: a régi és az új Ptk. kommentárjai,¹ valamint a kártérítési jogi kézikönyvek.² Ezek közös vonása, hogy a tételes kártérítési szabályokat elsősorban a bírói gyakorlat ismertetésével mutatják be, elméleti mélységű elemzésre nem törekednek. Külön csoportot alkotnak a kártérítési jog egyes résztémáit feldolgozó monográfiák, amelyek a választott szűkebb kérdéskört elméleti mélységben, nem ritkán összehasonlító szemlélettel tárgyalják.³ Megemlíthetők továbbá a kártérítési jog bemutatására kitérő egyetemi kötetmi jogi tankönyvek,

¹ A régi Ptk. kommentárjai közül a leggyakrabban használtak: EÖRSI Gyula – GELLÉRT György (szerk.): *A Polgári Törvénykönyv magyarázata* (Budapest: KJK 1981); GELLÉRT György (szerk.): *A Polgári Törvénykönyv Magyarázata* (Budapest: KJK 2007); PETRIK Ferenc (szerk.): *Polgári jog – Kommentár a gyakorlat számára* (Budapest: HVG-ORAC 2012); valamint OSZTOVITS András (szerk.): *A Polgári törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény magyarázata* (Budapest: Opten 2011). Az új Ptk. kommentárjai közül kiemelhetők: VÉKÁS Lajos – GÁRDOS Péter (szerk.): *Kommentár a Polgári Törvénykönyvhöz* (Budapest: Wolters Kluwer 2014); WELLMANN György (szerk.): *Polgári Jog. Kötelmi jog. Első és Második Rész (Az új Ptk. magyarázata V/VI.)*, illetve *Polgári jog. Kötelmi jog Harmadik, Negyedik, Ötödik és Hatodik rész (Az új Ptk. magyarázata VI/VI.)* (Budapest: HVG-ORAC 2015); OSZTOVITS András (szerk.): *A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény és a kapcsolódó jogszabályok nagykommentárja* (Budapest: Opten 2014); valamint CSEHI Zoltán (szerk.): *Az új Polgári Törvénykönyv magyarázata. Kommentár a 2013. évi V. törvényhez* (Budapest: Menedzser Praxis 2014).

² A főbb, jelenleg használt általános kártérítési jogi kézikönyvek időrendi sorrendben: PETRIK Ferenc (szerk.): *A kártérítési jog* (Budapest: KJK 1991); BÁRDOS Péter: *Kárfelelősség a Polgári Törvénykönyv rendszerében* (Budapest: HVG-ORAC 2001); PETRIK Ferenc: *Kártérítési jog. Az élet, testi épség, egészség megsértésével szerződésen kívül okozott károk megtérítése* (Budapest: HVG-ORAC 2002); FÉZER Tamás (szerk.): *A kártérítési jog magyarázata* (Budapest: CompLex 2010).

³ Ha csak az utóbbi néhány évtized termését nézzük, megemlíthetők a teljesség igénye nélkül, időrendi sorrendben: HARMATHY Attila: *Felelősség a közreműködőért* (Budapest: KJK 1974); ZOLTÁN ÖDÖN: *Kártérítési felelősség a környezet védelmében* (Budapest: Akadémiai Kiadó 1985); KECSKÉS László: *Perelhető-e az állam? Immunitás és kárfelelősség* (Budapest: KJK 1988); LÁBADY Tamás: *Fejezetek a felelősségbiztosítás köréből* (Pécs: Szikra 1989); NOCHTA Tibor: *A magánjogi felelősség útjai a társasági jogban* (Pécs: Dialóg Campus 2005); DÓSA Ágnes: *Az orvos kártérítési felelőssége* (Budapest: HVG-ORAC 2010); BORBÁS Beatrix: *A bírói hatalom kárfelelőssége* (Budapest: HVG-ORAC 2014). Emellett nagy ivű, történeti és összehasonlító jogi művek készültek többek között a következő témákban: MÁDL Ferenc: *A deliktualis felelősség* (Budapest: Akadémiai Kiadó 1964); SÓLYOM László: *A polgári jogi felelősség hanyatlása* (Budapest: Akadémiai Kiadó 1977); FÖLDI András: *A másért való felelősség a római jogban* (Budapest: Rejtjel 2004); FUGLINSZKY Ádám: *A polgári jogi felelősség útjai vegyes jogrendszerben. Québec, Kanada* (Budapest: ELTE Eötvös 2010). E példalózó felsorolás nem tér ki a könyvként meg nem jelent, kártérítési témájú doktori értekezésekre.

bár az egyes kártérítési jogi témák részletes kifejtésére ezek a műfaji sajátosságok miatt nyilvánvalóan nem vállalkozhatnak.⁴

Végül külön csoportba sorolhatók a 20. század kiemelkedő kártérítési jogi gondolkodóinak átfogó munkái. A mai jogirodalom elsősorban három ilyen alampőrcére szokott hivatkozni, amelyek közül történetileg első Grosschmid Béni *Fejezetek kötetmi jogunk köréből* című monumentális műve,⁵ amelynek mondandóját a Grosschmid tanítványai által írt *Glossza* bontja ki.⁶ A szöveg keletkezésének időpontját tekintve második Marton Géza *A polgári jogi felelősség* című posztumusz műve,⁷ amely kiegészül a kéziratot közreadó Zlinszky János jegyzeteivel. Végül a harmadik ilyen nagy monográfia Eörsi Gyula *A jogi felelősség alapproblémái. A polgári jogi felelősség* című munkája,⁸ amely már az 1959. évi Ptk. hatálybalépését követően készült, azonban a bírói gyakorlatra még nem tudott reflektálni. Ez a három könyv minden, kártérítési joggal foglalkozó jogász számára megkerülhetetlen és kötelező olvasmány, gondolati gazdagságukat a jogirodalom azóta sem múlta felül. Kétségtelen tény azonban, hogy mindhárom a jelenlegitől eltérő jogszabályi környezetben született, továbbá keletkezésük időpontjából kifolyólag nem lehettek tekintettel az utóbbi fél évszázad bírói gyakorlatára és tudományos eredményeire. Ráadásul, ahogyan Menyhárd is utal rá, Eörsi és Marton két alternatív, egymástól dogmatikailag jelentősen eltérő felelősségi elméletet épített fel,⁹ ami – a mai tételes kártérítési jogtól való időbeli és felfogásbeli távolsággal együtt – szintén nehezíti műveik gyakorlati használhatóságát.

A rövid körkép nem lenne teljes Eörsi 1966-ban megjelent, *A polgári jogi kártérítési felelősség kézikönyve* című munkája nélkül,¹⁰ amely – Fuglinszky Ádám könyvéhez talán leginkább hasonló módon – már a bírói gyakorlat alapján mutatja be a régi Ptk. kártérítési szabályait, azonban e mű is kis híján fél évszázados, ezért számos tekintetben szükségképpen elavult.

A fenti vázlatos *enumeratio* alapján is szembeötlő, hogy hiányzik egy olyan átfogó kötet, amely a hatályos magyar kártérítési jog valamennyi kérdését elemzi, mégpedig nem kizárólag elméleti vagy gyakorlati szempontból, hanem egyszerre mindkét oldalról megközelítve. Ezt a hiányt töltötte be Fuglinszky Ádám *Kártérítési jog* című műve.

⁴ A teljesség igénye nélkül a régebbi tankönyvirodalomból megemlíthető VILÁGHY Mikós – Eörsi Gyula: *Magyar Polgári jog I–II.* (Budapest: Tankönyvkiadó 1962; Akadémiai Kiadó 1965), amely Menyhárd szerint a Ptk. autentikus magyarázataként a tudományos igényű kézikönyv szerepét is betöltötte, lásd MENYHÁRD Attila: „A polgári jog tudománya Magyarországon” in JAKAB András – MENYHÁRD Attila (szerk.): *A jog tudománya. Tudománytörténeti és tudományelméleti írások, gyakorlati tanácsokkal* (Budapest: HVG-ORAC 2015) 240. Az újabb időből kiemelhető Ujváriné tankönyve, amely külön kötetben, és más tankönyveknél nagyobb terjedelemben tárgyalja a témát: UJVÁRINÉ Antal Edit: *Új magyar polgári jog. Felelősségtan* (Miskolc: Novotni 2014).

⁵ GROSSCHMID Béni: *Fejezetek kötetmi jogunk köréből* (Budapest: Grill 1932) (jubileumi kiadás).

⁶ SZLADITS Károly (szerk.): *Glossza Grosschmid Béni Fejezetek kötetmi jogunk köréből című művéhez* (Budapest: Grill 1932).

⁷ MARTON Géza: *A polgári jogi felelősség* (Budapest: Triorg 1992).

⁸ EÖRSI Gyula: *A jogi felelősség alapproblémái. A polgári jogi felelősség* (Budapest: Akadémiai Kiadó 1961).

⁹ MENYHÁRD (4. lj.) 240.

¹⁰ EÖRSI Gyula: *A polgári jogi kártérítési felelősség kézikönyve* (Budapest: KJK 1966).

A könyv több szempontból is egyedülálló. Elsőként lehet említeni azt a páratlanul gazdag forrásanyagot, amelyre a mű támaszkodik. Fuglinszky Ádám feldolgozta a régi Ptk. bírói gyakorlatát, még hozzá nemcsak a különböző folyóiratokban közzétett ítéleteket (BH, BDT, ÍH, KGD), hanem a birosag.hu honlapon elérhető anonimizált ítéletek tömegét is.¹¹ A feldolgozás a Legfelsőbb Bíróság, illetve Kúria ítéletein túl az ítéltáblák határozataira is kiterjed. A könyv azonban nem pusztán ismerteti a bírói gyakorlatot, hanem több esetben kritizálja is, és ami még fontosabb: minden esetben jelzi, hogy a szerző álláspontja szerint a bírói gyakorlat mennyiben lehet irányadó az új Ptk. alkalmazása során.

E kötet minden korábbi, kártérítési témájú könyvnél bővebb körben dolgozza fel a magyar kártérítési jogi szakirodalmat: az általánosan ismert és olvasott könyveken, tanulmányokon túl nehezebben hozzáférhető, szűkebb körben ismert folyóiratokban és tanulmánykötetekben megjelent írásokra is hivatkozik. A szerző tudományos és szakmai alázatát mutatja, hogy nem rekesztette ki a feldolgozott cikkek közül a fiatalabb, kevésbé befutott szerzők műveit sem, ezért az olvasó a könyv forrásaként biznyára találkozik majd új nevekkkel.

Már a fenti, általános áttekintés alapján is megállapítható: Fuglinszky Ádám könyve éppen úgy megfelel a joggyakorlat igényeinek, mint amennyire alkalmas az elméleti kutatómunka megalapozására. A használhatóságot tovább fokozza a részletes tárgymutató és irodalomjegyzék, amelyek sajnos a magyarországi jogi szakkönyvek esetében nem tekinthetők általánosnak. Nagy előnye továbbá, hogy egy szerző munkája, mivel ez biztosítja az egységes szemléletmódot, a könyv belső arányosságát és tartalmi koherenciáját.

A kötet közel ezer oldal terjedelmű, így tartalmának akárcsak rövid bemutatása is meghaladná a jelen recenzió kereteit. Az alábbiakban ezért a cél inkább a könyv szerkezetének jelzesszerű áttekintése és egy-egy érdekesebb gondolat kiemelése.

A könyv hét részből áll, amelyek közül az első „A kártérítési jog alapkérdései” címet viseli. Stilszerű, és a mű elméleti igényességét mutatja, hogy a szerző nem a tételes jog ismertetésével és elemzésével indítja munkáját, hanem a kártérítési jog főbb elméleti alapkérdéseit tárgyaló fejezettel. Itt elemzi a szerző részletesen a kártérítési jog funkcióit (reparáció, prevenció, elégtétel), valamint a modern kártérítési jog sarokkövének tekinthető teljes kártérítés elvét. Helyesen állapítja meg, hogy a teljes kártérítés „a gyakorlatban szinte elérhetetlen, végrehajthatatlan [...] a teljes kártérítés elve így tulajdonképpen illúzió, fikció, fogalmi képtelenség” (47. o.). Ez a felismerés azonban nem eredményezi az elv feladását, mindössze annak visszafogottabb, gyakorlatiasabb megfogalmazását, amely szerint a teljes kártérítést „a modern kártérítési jog olyan célkitűzésének kell tekintenünk, amely a gyakorlatban az eredeti állapot (illetve a kár bekövetkezése nélküli hipotetikus állapot) lehető legteljesebb mértékben történő megközelítését fogja jelenteni” (50. o.). Ez a pragmatizmus az egész művön végigvonul, a szerző nem áldozza fel a gyakorlati szempontokat a dogmatikai tisztaság oltárán.

¹¹ Lásd <http://birosag.hu/ugyfelkapcsolati-portal/anonim-hatarozatok-tara>.

Az első részben kap helyet a kontraktuális és a deliktuális felelősség viszonyának elemzése, amelyben a könyv a Ptk. 6:145. §-ában foglalt *non-cumul* elvet (más néven a párhuzamos igényérvényesítés tilalmát) mutatja be. A szerző támaszkodik korábbi összehasonlító jogi kutatásaira is, amit a jogintézmény külföldi eredete is messzemenően indokoltta tesz.¹² A rendkívül alapos és színvonalas fejezetnek komoly gyakorlati jelentősége van, tekintettel arra, hogy az új Ptk. elválasztotta egymástól a kontraktuális és a deliktuális felelősség szabályait, és ezért megnőtt a két felelősségi alakzat elhatárolásának a fontossága. Végül e fejezet tárgyalja a szerződéses felelősségkorlátozást, annak különböző módjait és jogszabályi korlátait. Gyakorlati tapasztalatok azt mutatják, hogy számos szerződéses felelősségkorlátozó kikötés nincs tekintettel a jogszabályi korlátokra. Ezekkel kapcsolatban a szerző helyesen foglal állást akként, hogy az ilyen kikötés csak annyiban érvénytelen, amennyiben a konkrét károkozásra olyan módon – szándékosan, avagy az emberi élet, testi épség, egészség megkárosításával – került sor, amely vonatkozásában a Ptk. tiltja a felelősség korlátozását vagy kizárását, tehát a kikötés a maga teljességében nem lesz érvénytelen (84. o.).

A könyv második része a kontraktuális felelősség szabályait mutatja be, mégpedig nemcsak az általános felelősségi szabályokat, hanem az egyes szerződéseknél érvényesülő különös szabályokat is (letét, vezető tisztségviselő „belső” felelőssége, személyszállítási, fuvarozás, szállítmányozás stb.). A szerző korábbi kutatásaira is építve külön elemzi az előreláthatósági klauzula egyes kérdéseit,¹³ valamint a közreműködőért való felelősséget. Tekintettel arra, hogy az új Ptk. kontraktuális felelősségi rendszere jelentős mértékben a Bécsi Vételi Egyezmény rendelkezésein alapul, módszertanilag helyes és gyakorlati szempontból is szerencsés, hogy a mű a Ptk. értelmezésekor támaszkodik az Egyezmény gyakorlatára (különösen az objektív kimentés és az előreláthatóság körében, 111–116. o. és 181–184. o.).¹⁴

A könyv harmadik része a deliktuális felelősség szabályait elemzi. Az új Ptk. változásai e körben is kihívás elé állítják a téma mélyebb bemutatására törekvő művet. Két példa is alátámaszthatja a megállapítást. Az új Ptk. törvényerőre emelte a bírói gyakorlat és a jogirodalom egy része által régóta emlegetett tételt, miszerint minden károkozás jogellenes, kivéve, ha fennáll valamely, a törvényben kifejezetten szabályozott jogellenességet kizáró ok (6:520. §). Az újabb jogirodalom (Menyhárd,¹⁵ Csehi¹⁶) élesen bírálja ezt a megközelítést, és a szerző maga is

¹² FUGLINSZKY (3. lj.) 152–156, 264–265.

¹³ FUGLINSZKY Ádám: „Az előreláthatósági klauzula egyes kérdései, avagy kinek, mikor és mit kell előrelátnia” *Magyar Jog* 2011/7. 412–425.

¹⁴ A magyar szakirodalomból elsősorban SÁNDOR Tamás – VÉKÁS Lajos: *Nemzetközi Adásvétel* (Budapest: HVG-ORAC 2005), de a könyv felhasznál német kommentárokat is.

¹⁵ MENYHÁRD Attila: „Kihívások a mai magánjogi dogmatikában” in SZABÓ Miklós (szerk.): *Jogdogmatika és jogelmélet* (Miskolc: BiboR 2007) 305–306; valamint uő.: „Grundfragen des Schadenersatzrechts aus ungarischer Sicht” in Helmut KOZIOŁ (szerk.): *Grundfragen des Schadenersatzrechts aus rechtsvergleichender Sicht* (Wien: Sramek 2014) 341–343.

¹⁶ CSEHI Zoltán: *Diké kísértése. Magánjogi és kultúrtörténeti tanulmányok* (Budapest: Gondolat 2005) 290–292.

megállapítja, hogy „nem volna haszontalan a jogellenesség-fogalom koncepcionális átgondolása” (222. o.). További példa lehet az előreláthatóság elve, amelyvel kapcsolatban az új Ptk. kimondja, hogy nem állapítható meg az okozati összefüggés azzal a kárral kapcsolatban, amelyet a károkozó nem látott előre és nem is kellett előre látnia (6:521. §). Tekintettel arra, hogy az előreláthatósági szabály ugyanazt a jogpolitikai célt szolgálja, mint a régi Ptk. alkalmazása során követett okkiválasztó elméletek (például adekvát kauzalitás), ezért tisztázni kell, hogy mi az okozatossági elméletek és az előreláthatóság viszonya. A kérdés már csak azért is égető, mert a Ptk. bizonyos esetekben kizárja az előreláthatósági klauzulát (például tartást pótló járadék esetében, 6:529. § (1) bekezdés), az okozati összefüggés azonban ilyen esetekben is bizonyítandó. A szerző azt tartaná kívánatosnak, ha e fogalmak

„a koncentrikus körök modellje szerint működnének együtt és egymásra tekintettel; vagyis az ok-okozati összefüggés szempontrendszere lenne a »külső védelmi gyűrű«, amely már kiszűrte bizonyos túlzó és parttalan kártérítési igényeket; az előreláthatóság pedig egyfajta »belső várként« működne e tekintetben” (274. o.).

A negyedik rész a különös deliktuális felelősségi tényállásokat mutatja be. Itt szól a mű a vezető tisztségviselők megszigorodott, és mai napig sokat vitatott felelőségéről. A szerző nem foglal egyértelműen állást a lehetséges értelmezések között, ám végül úgy tűnik, egy szűk értelmezést tart elfogadhatónak, és e felelőség fennállásához megköveteli, hogy a károsult sem a jogi személlyel, sem a vezető tisztségviselővel ne álljon szerződéses kapcsolatban (duplán deliktuális tényállás), továbbá a vezető tisztségviselő magatartása ne legyen betudható a jogi személynek (450–451. o.). Érdemes még megemlíteni a bírósági jogkörben és a jogalkotással okozott károk esetköreit is, ahol a szerző bírálja a jelenlegi, szűkítő, illetve egyenesen elutasító bírói gyakorlatot.¹⁷ Ami a bírósági jogkörben okozott károkat illeti, a szerző javasolja, hogy a bírói gyakorlat tekintsen el vagy a jogerős ítéletek tartalmi immunitásától, vagy pedig a kirívóan súlyos jogsértés doktrínájától (542–543. o.). A jogalkotással okozott károk tekintetében az új Ptk. kihirdetett normaszövege – szemben a korábbi tervezetekkel¹⁸ – nem tartalmaz semmiféle szabályt. A szerző a kodifikációs folyamat és a jogirodalom elemzése alapján arra a következtetésre jut, hogy van esély a jogalkotással okozott kár megtérítésének sikeres érvényesítésére az általános deliktuális felelősségi alakzat alapján. A jogellenesség feltétele, hogy az Alkotmánybíróság megsemmisítse a jogszabályt, a felróhatóság pedig attól függ, hogy az alaptörvény-ellenességnek mi volt az oka, az mennyire volt nyilvánvaló (585. o.).

¹⁷ A jogalkotással okozott kár tekintetében lásd pl. BH 1994. 312., BH 2002. 264., EBH 2010. 2130, a bírói jogkörben okozott kár tekintetében pedig BH 1993. 32., BDT 2006. 496., BDT 2009. 1949.

¹⁸ VÉKÁS Lajos (szerk.): *Szakértői Javaslat az új Polgári Törvénykönyv tervezetéhez* (Budapest: CompLex 2008) 1139 (a tervezet 5:550. §-a); valamint VÉKÁS Lajos (szerk.): *Az új Polgári Törvénykönyv Bizottsági Javaslatok magyarázatokkal* (Budapest: CompLex 2012) 514–515 (a tervezet 6:547. §-a).

Az ötödik rész a kár fogalmát, elemeit és a megtérítendő kár összegét elemzi, a hatodik rész a kártérítési módokról szól, külön elemezve a jövedelem pótló és a tartást pótló járadékot, a kártérítés esedékességét és a kártérítési igény elévülését. Végül a hetedik rész a sérelemdíjat, a nem vagyoni kártérítés helyébe lépő új jogintézményt mutatja be. Itt vizsgálja a szerző azt a megoldásra váró problémát, hogy a bíróságok miként kezelik majd a bagatell ügyeket, vagyis amikor történt személyiségi jogsértés, azonban annak a súlya elhanyagolható. A szerző helyesen *contra legem* felfogásnak tartja és elveti azt a felfogást, amely szerint a bíróságok ilyen esetben nem ítélnének meg sérelemdíjat (840. o.). Mivel a sérelemdíjnak nem feltétele a „nem vagyoni hátrány” bizonyítása, ezért a személyiségi perek számának növekedését prognosztizálja (844. o.), és arra számít, hogy megerősödik majd az a bírói gyakorlat, amely a hozzátartozó elvesztését önmagában – a szokásos gyászon és fájdalomon túlmenő kóros pszichés elváltozás irányában is – személyiségi jogsértésnek tekinti (845–851. o.).

A könyv előszava nemcsak azt rögzíti, hogy a mű mire vállalkozik és mire nem, hanem jelzi, hogy az milyen helyet foglal el a szerző személyes és szakmai életútjában. Az olvasónak nem lehet kétsége afelől, hogy a kötet megírása mögött komoly munka áll, amely másfél évnyi intenzív írói erőfeszítést, tágabb értelemben viszont tíz évnyi kártérítési jogi kutatómunkát foglal magában. Remélni lehet azonban, hogy a szerző nem hagyja magára könyvét, és hasonlóan a vezető külföldi kézikönyvekhez, időközönként frissített kiadásokat jelent meg. Ez már csak azért is indokolt lenne, mert a mű bár az új Ptk. kártérítési jogát mutatja be, időben az előtt jelent meg, hogy az új Ptk.-n alapuló első kártérítési tárgyú kúriai ítéletek megismerhetők lennének. A könyv tartalma tehát jelenleg meggyőző és megalapozott prognózis arról, hogy a bírói gyakorlat miként alkalmazza majd az új Ptk.-t. Egy kézikönyv azonban nem maradhat meg a prognózis szintjén, ha időközben kialakul a most még csak „megjövendőlt” bírói gyakorlat.

Az új kiadások elkészítése során az időközben megjelent szakirodalom és bírói gyakorlat eredményeinek feldolgozásán túl érdemes lehet némileg kiegészíteni a könyvet. Jelenleg ugyanis sem a régebbi (elsősorban a II. világháború előtti), sem a külföldi szakirodalom feldolgozása nem teljesen egyenletes. Bizonyos kérdéskörök esetében egészen Martonig, az Mtj.-ig, sőt Grosschmidig visszamegy a téma bemutatása (például kártérítési módok, 787. o.), más helyen azonban hiányzik ez a visszatekintés (például jogellenesség, felróhatóság, 220–224. o., illetve 283–294. o.). Hasonlóképpen a jogegységesítés eredményeként született mintatörvényekre való utalás is csak bizonyos helyeken jelenik meg (például *Principles of European Tort Law*-ra¹⁹ hivatkozik a kártérítési jog alapkérdéseinél 48–50. o., illetve az általános kártérítésnél 762. o.).

Nehezebb kérdés, hogy szükséges-e a mű jogösszehasonlító jellegének erősítése. A szerző azt a módszert választotta, hogy azon jogintézmények esetében vizsgálja meg részletesen a külföldi gyakorlatot, amelyeket az új Ptk. más jogrendszerekből vett át (például előreláthatóság, *non-cumul* elv). Egy alapvetően magyar

¹⁹ *Principles of European Tort Law. Text and Commentary* (Vienna – New York: Springer 2005).

közönségnek és jelentős részben gyakorló jogászoknak szánt könyv esetében ez a megközelítés nem kifogásolható. Azonban esetenként tovább megy, és a magyar jogban régóta létező, klasszikus kártérítési jogi jogintézmények elemzésekor is utal a külföldi (elsősorban német és angol) gyakorlatra (például a kár fogalmánál, 722. o.). Nem lenne tehát teljesen idegen a könyv jellegétől, ha a következő kiadásokban tovább erősödne az összehasonlító jogi szemlélet.

Összességében megállapítható, hogy Fuglinszky Ádám műve egyedülálló, amely nemcsak a további kártérítési jogi kutatásoknak nyújt majd biztos alapot és kiindulópontot, hanem a joggyakorlat számára is megkerülhetetlen kézikönyv lesz.

Boronkay Miklós*

* Ügyvéd, Szecskay Ügyvédi Iroda, 1055 Budapest, Kossuth tér 16–17.
E-mail: miklos.boronkay@szecskay.com.